

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Ярова Ліліана Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	383
Калашнікова Людмила Володимирівна СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	385
Яковлева Лілія Іванівна ФІЛОСОФСЬКИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТИНА, ІДЕНТИЧНІСТЬ, ІНТЕЛЕКТУАЛИ.....	388
Яценко Микола Анатолійович СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ВІРТУАЛЬНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ	391
Каретна Ольга Олександрівна ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОГО КЛАСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	395
Прохоренко Євгенія Яківна ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ДЕВІАЦІЙ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	398
Дмитрієв Вадим Вадимович ВПЛИВ «МЕДІАТИЗОВАНОЇ РЕАЛЬНОСТІ» НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ.....	401

СЕКЦІЯ 20. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

Цільмак Олена Миколаївна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПСИХОЛОГІВ.....	404
Ульянов Вадим Олексійович ХРОНІЧНИЙ СТРЕС В ФЕНОТИПІЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ГЕНЕТИЧНИХ НАСЛІДКІВ ТРИВАЛОГО ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОЇ РАДІАЦІЇ.....	406
Бакурідзе Ніна Григорівна НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСІБ З ЛЕГКОЮ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВОЮ ТРАВМОЮ ТА ВИБУХОВИМИ УШКОДЖЕННЯМИ ОКА У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ.....	410
Герашенко Олександр Сергійович КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	412
Гурін Руслан Сергійович ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	415
Джежик Ольга Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА ЯК ОСНОВНА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРАВОЗАСТОСОВЧІЙ ГАЛУЗІ	417
Корнута Людмила Михайлівна ПСИХОЛОГІЯ КОМАНДНОЇ РОБОТИ В ПЕРІОД КРИЗИ.....	420
Лісовенко Анна Федорівна ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА КРИЗУ ІДЕНТИЧНОСТІ	422
Павзюк Анатолій Анатолійович ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТІЙКОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ЛІДЕРСТВА У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	426
Репнова Тетяна Петрівна ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА У ПОДОЛАННІ РИГІДНОСТІ МИСЛЕННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	428
Самара Ольга Євгенівна ВПЛИВ ПОРУШЕНЬ СЕКСУАЛЬНОЇ СФЕРИ НА ЗРОСТАННЯ СУЇЦИДАЛЬНИХ НАСТРОЇВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ	430

Список використаних джерел:

1. Андрущенко М. О. «Криза кризи»: дві хронополітичні моделі одного рiшення. *S. P. A. C. E.* 2016. № 1. С. 9–11. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b1ef901e-7126-46ef-861d-b276f163fa95/content>
2. Зубчик О. А. Віртуальний політичний час і державна політика національної пам'яті. *Державне управління: удосконалення та розвиток.* 2013. № 11. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=653>
3. Почепцов Г. «Пропанды разные нужны, пропанды разные важны» *Детектор медиа.* 13.04.2025. URL: <https://detector.media/infospace/article/239940/2025-04-13-propagandy-raznye-nuzhny-propagandy-raznye-vazhny/>
4. Скок Н. С. Хронотоп у соціологічному вимірі: попередній аналіз. *Грані.* 2016. № 139(11). С. 53–57.

Ключові слова: політична пропаганда, політичні комунікації, соціальний час, європейська інтеграція, віртуальний соціальний час, соціологія часу, масмедіа, політика.

Keywords: political propaganda, political communications, social time, European integration, virtual social time, sociology of time, mass media, politics.

Ярова Ліліана Вікторівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри соціології,
доктор політичних наук, професор*

ОСОБЛИВОСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

З початку повномасштабної війни, яку розв'язала російська федерація проти України 24 лютого 2022 року, державна соціальна політика зазнала суттєвих трансформацій. Нові обставини визначили потребу у перегляді ключових пріоритетів державної соціальної політики, а сфера соціальних послуг стала однією з найбільш навантажених і водночас критично важливих. З огляду на зростання вразливих категорій населення, руйнування інфраструктури, масове переміщення осіб, зростання рівня безробіття наших громадян та загальне погіршення економічної ситуації, держава була змушена швидко адаптувати наявні механізми соціального захисту до умов воєнного стану.

Під час війни, яка спричинила безпрецедентну хвилю внутрішньої та зовнішньої міграції (за офіційними оцінками, мільйони громадян України стали внутрішньо переміщеними особами, ще мільйони виїхали за кордон у пошуках тимчасового або постійного прихистку). У зв'язку з цим було запроваджено спрощені процедури реєстрації статусу ВПО, реалізовано нові види грошової допомоги, зокрема щомісячні виплати на кожного члена родини, а також розширено спектр соціальних послуг, доступних через цифрові платформи.

Воєнний стан продовжує породжувати гострі гуманітарні проблеми, але попри значні економічні втрати та зростання дефіциту бюджету, Україна зберегла більшість соціальних виплат. Так, виплати пенсій не припинилась навіть у прифронтових регіонах, хоча її механізми були адаптовані: пенсіонери отримували кошти через цифрові сервіси або у готівковій формі мобільними бригадами Укрпошти. Також було проведено індексацію пенсій для певних категорій осіб, а соціальні гарантії для малозабезпечених сімей, осіб з інвалідністю, багатодітних родин та інших категорій залишилися чинними. З іншого боку, прожитковий мінімум і мінімальна заробітна плата не завжди встигали за темпами інфляції, що спричиняло об'єктивне зниження купівельної спроможності населення нашої країни.

Важливо зазначити, що державна система не впоралася б із цим завданням без тісної співпраці з міжнародними гуманітарними організаціями. Величезну роль у забезпеченні базових потреб мільйонів українців відіграли структури ООН, Міжнародна організація з міграції, Червоний Хрест, ACTED, NRC та інші партнери, які не лише надавали гуманітарну допомогу, а й реалізовували грошові програми паралельно з державною підтримкою громадян.

Війна не лише ускладнила ситуацію, а й оголила хронічні проблеми соціальної політики в Україні: низький рівень адресності допомоги, надмірна бюрократизація процесів, регіональна нерівність у доступі до послуг. Наявні виклики стимулюють пошук нових підходів до соціального захисту, який має ґрунтуватися на принципах гнучкості, цифрової інтегрованості, партнерства з недержавними організаціями та пріоритетності найбільш вразливих категорій населення.

Окрему увагу заслуговує питання цифровізації соціальної сфери, яке стало одним із ключових напрямів змін. До 2022 року в Україні вже відбувалися поступові процеси електронного врядування, однак саме війна сприяла масштабному переходу до цифрових сервісів. Платформа «Дія» набула нових функцій, які дозволили мільйонам українців отримувати державні послуги дистанційно. Через «Дію» стало можливим зареєструватися як ВПО, подати заяву на соціальні виплати, змінити місце проживання, подати запит на відновлення документів або отримати довідку про соціальний статус. У поєднанні з «єДопомогою», «єВідновленням» та іншими цифровими проектами, Україна продемонструвала здатність забезпечити безперервність соціальної підтримки навіть в умовах постійних обстрілів, знищення офлайн-інфраструктури й відсутності фізичного доступу до ЦНАПів у певних регіонах.

Цифровізація дозволила мінімізувати корупційні ризики, пришвидшити процес розгляду заяв, знизити витрати на адміністрування системи соціального захисту, а також підвищити прозорість розподілу коштів. У довгостроковій перспективі це сприятиме трансформації української соціальної системи в бік більшої ефективності, адресності та справедливості.

Не менш важливим викликом для соціальної сфери стала поява нових груп, які потребують особливої уваги з боку держави. Йдеться про військовослуж-

бовців, ветеранів, добровольців, а також сім'ї загиблих. Потреба у формуванні повноцінної державної ветеранської політики стала нагальною. В 2023 році було створено Міністерство у справах ветеранів, розроблено державну стратегію ветеранської політики, запущено перші програми психологічної реабілітації та соціальної адаптації колишніх бійців. Разом з цим, держава визнала необхідність реформування медичної системи для надання якісної допомоги ветеранам, зокрема у сфері психічного здоров'я та протезування.

Таким чином, у період з 2022–2025 роки державна соціальна політика України пройшла етап глибокої трансформації. Війна стала не лише викликом, а й імпульсом до змін, що тривалий час відкладалися. Україна змогла зберегти основні елементи системи соціального захисту, розширити цифрові послуги, посилити співпрацю з міжнародними партнерами та закласти основи для побудови сучасної, ефективної, прозорої моделі соціальної політики, здатної відповідати на потреби громадян як у кризові, так і в мирні часи.

Ключові слова: соціальна політика, війна, внутрішньо-переміщені особи, соціальні виплати, гуманітарна допомога, соціальна сфера, цифровізація, держава.

Keywords: social policy, war, internally displaced persons, social payments, humanitarian aid, social sphere, digitalization, state.

Калашнікова Людмила Володимирівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри соціології, доктор соціологічних наук, професор*

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ЩОДО УБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Стратегія поведінки, яку обирає людина для забезпечення власної життєдіяльності, визначається взаємодією між конкретними обставинами соціального буття та її внутрішніми особливостями. До останніх належать мотиваційно-ціннісна сфера, набутий досвід, характер та інтенсивність її міжособистісних відносин. Оскільки суб'єктивність особистості постійно формується когнітивними та оціночними процесами, зміни в її розумінні безпеки та небезпеки тісно пов'язані з динамікою життєвих умов і появою нових цілей після досягнення попередніх. Загальний матеріальний процес відображення реальності є результатом сприйняття об'єктивного світу з боку особистості як суб'єкту пізнання, адже з розвитком її свідомості постає питання про якість цього відображення та достовірність отриманих знань [1].

Г. Сельє стверджує, що всі можливі реакції особистості на кризову ситуацію можна умовно поділили на три групи: перша з них передбачає активне та усвідомлене управління ситуацією, що призводить до особистісного зростання та розширення поведінкових можливостей; друга – характеризується імпульсив-